

KATALIKIŠKOJO UGDYMO SISTEMOS SAMPRATA

Nacionalinė katalikiškųjų mokyklų asociacija

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS ...	3
II. KATALIKIŠKOJO UGDYMO PRINCIPAI IR PAGRINDINĖS NUOSTATOS ...	6
III. KATALIKIŠKOSIOS MOKYKLOS MISIJA, UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI ...	11
IV. UGDYMO TURINYS ...	14
V. UGDYMO PROCESAS ...	17
VI. KATALIKIŠKOSIOS MOKYKLOS MOKYTOJAI IR VADOVAI ...	21
VII. ŠEIMOS VAIDMUO, TEISĖS IR PAREIGOS ...	27

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Katalikiškojo ugdymo sistemos sampratos (toliau – samprata) paskirtis – apibrėžti krikščionišką pedagogiką grįstą vaikų ir jaunimo ugdymo sistema, kurią galėtų taikyti ją pasirinkusi nevalstybinė bendrojo ugdymo, profesinio mokymo mokykla, neformaliojo švietimo mokykla (toliau – katalikiškoji mokykla), o katalikiškojo ugdymo sistemos elementus teisės aktų nustatyta tvarka – ir savivaldybės ar valstybinė bendrojo ugdymo, profesinio mokymo mokykla ir neformaliojo švietimo mokykla. Samprata apibrėžia katalikiškojo ugdymo tikslą ir uždavinius, ugdymo turinį, mokytojų, vadovų gebėjimus ir sudaro teisinę prielaidą visaverčiam krikščioniškosios pedagogikos taikymui Lietuvoje.

2. Katalikiškasis ugdymas grindžiamas Lietuvos Respublikos ir Šventojo sosto sutartimi dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (Žin., 2000, Nr. 67-2024), ratifikuota Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. liepos 20 d. Lietuvos Respublikos ir Šventojo sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje ratifikavimo įstatymu Nr. VIII-1885 (Žin., 2000, Nr. 67-2016); Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804), Kanonų teisės kodeksu (Codex iuris canonici, can. 793-806), Vatikano 1965 m. spalio 28 d. II Susirinkimo krikščioniškojo auklėjimo deklaracija „Gravissimum educationis“, šia samprata ir kitais teisės aktais, kurių nuostatos atitinka demokratinius bei humanistinius Lietuvos Respublikos švietimo tikslus ir švietimo sistemos principus.

3. Katalikiškasis ugdymas teikiamas vaikams ir jaunimui per bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir/ar neformaliojo švietimo programas.

4. Sampratoje vartojamos sąvokos:

Katalikiškasis ugdymas – darnus asmens fizinių, moralinių, dvasinių ir protinių galių ugdymas, laikantis Katalikų Bažnyčios mokymo ir pedagoginės tradicijos (Catholic education).

Evangelinės vertybės – vertybės, atskleistos evangelijose Jėzaus Kristaus žodžiu ir veikla (Gospel values).

Bendražmogiškosios vertybės – vertybės, kuriomis grindžiami įvairių bendruomenių ir tautų etikos kodeksai ir kurios peržengia kultūrinės bei laiko ribas (human (universal) values).

Dorybė – praktikuojama vertybė, įprotis elgtis gerai (virtue).

Katalikiškojo vertybinio ugdymo ir ugdymosi programa – mokyklos, remiantis Katalikų Bažnyčios mokymu, parengta, į formalųjį ir neformalųjį švietimą integruojama programa, skirta visuminiam asmenybės ugdymui ir ugdymuisi (Catholic value-oriented programme).

Katalikiškoji sielovada – Katalikų Bažnyčios tarnystė, padedanti konkrečiam asmeniui pažinti ir pamilti Dievą, vadovautis krikščioniškosiomis vertybėmis kasdieniame gyvenime (Catholic campus ministry).

Krikščioniškoji antropologija – Šventuoju Raštu ir krikščioniškojo mąstymo tradicija grindžiamas mokymas apie žmogų (Christian anthropology).

Krikščioniškosios vertybės – evangelijoje skelbiamos moralinės vertybės, sudarančios katalikiškojo ugdymo pagrindą (Christian values).

Krikščioniškoji dorybė – evangeliją atitinkanti dorybė (Christian virtue).

Krikščioniškoji etika – elgesio normų pagal evangelines vertybes visuma (Christian ethics).

Liturgija – tikėjimo šventimas bendruomenėje, išreiškiamas per sakramentus ir sakramentalijas (liturgy).

Mokyklos sielovadininkas – vietos vyskupo (vietos ordinaro) paskirtas asmuo, atsakingas už sielovadą mokykloje (school campus minister).

Mokyklos kapelionas – vietos vyskupo (vietos ordinaro) paskirtas Katalikų Bažnyčios kunigas, atsakingas už sielovadą mokykloje (school chaplain).

Rekolekcijos – dvasinės pratybos, per kurias skaitomas, reflektuojamas ir analizuojamas Šventasis Raštas, švenčiama liturgija, klausomasi mokymų pasirinkta tema, meldžiamasi (retreats).

Sakramentas – Kristaus įsteigta Bažnyčios teikiama dovana, per kurią priimame Dievą (sacrament).

Sakramentalija – Bažnyčios teikiamas palaiminimas (sacramental).

II. KATALIKIŠKOJO UGDYMO PRINCIPAI IR PAGRINDINĖS NUOSTATOS

5. Katalikiškojo ugdymo principai:

5.1. asmenybės ugdymas. Kiekvieno žmogaus asmenybė, jo ar jos materialiniai bei dvasiniai poreikiai sudaro Kristaus mokslo šerdį: štai todėl žmogaus asmenybės ugdymas yra katalikiškosios mokyklos tikslas. Jei katalikiškojoje mokykloje mokosi kitų tikėjimų mokiniai, svarbu skatinti jų bendražmogišką augimą tokiu būdu, kad jie sugebėtų konkretų savo tikėjimą integruoti į kiekvieną savo gyvenimo sritį. Šis principas turėtų jiems lemti katalikiškose mokyklose skiriamą dėmesį ir atsakomybę. Mokyklos, veikiančios pagal šią sampratą ir išsamiai supažindinančios visus mokinius su Bažnyčios mokymu, prisideda prie autentiško žmogaus augimo;

5.2. kristocentriškumas. Katalikiškojo ugdymo centre yra Jėzus Kristus, Dievas ir Žmogus, kurio asmenyje glūdi tiesos apie žmogų pilnatvė. Katalikiškoji mokykla, vykdydama savo švietėjišką misiją, persmelktą Evangelijos šviesos, atsiskleidžia kaip integralaus žmogaus asmens ugdymo vieta, o tai pasiekama per konkrečią mokymo programą, kurios pamatas yra Kristus ir kuri yra nukreipta į tikėjimo, kultūros ir gyvenimo sintezės kūrimą:

5.2.1. kiekvienas – tiek katalikas, tiek kito tikėjimo, tiek Dievo dar neatradęs mokinytis, jei yra atviras, gali priimti tai, kas siūloma: vieni šį mokymą priims tiesiog kaip religinį mokymą, susipažins su jo teiginiais ir taip plėtos savo religinį raštingumą, kiti galbūt priims Dievo buvimą į savo gyvenimą, dar kiti pagilins jau užsimezgesį savo santykį su Kristumi kaip Viešpačiu;

5.2.2. Katalikų Bažnyčia neatmeta nieko iš to, kas yra teisinga ir šventa kitose religijose. Ji jaučia didelę pagarbą gyvenimo būdai ir elgesiui, pamokymams ir doktrinoms, kurie, nors ir skiriasi daugeliu atžvilgių nuo jos mokymo, vis dėlto

atspindi visa apšviečiančios tiesos spindulį. Tačiau ji skelbia ir yra įpareigota būtinai skelbti Kristų, kuris yra kelias, tiesa ir gyvenimas. Jame, kuriame Dievas sutaikė su savimi visus dalykus, visa randa savo religinio gyvenimo pilnatvę;

5.2.3. prie šio Kristaus skelbimo prisideda katalikiškoji mokykla, prisimindama, kad jos misijos dalis turėtų būti nuolankiai ir su meile siūlyti vertybes, rūpinantis laisva valia tų, kuriems ši pasaulėžiūra gali būti nepriimtina; formalių mokymosi aplinka – tai švietimo terpė, o ne priespaudos ar baimės vieta; tikras į gilesnį tiesos atradimą kreipiantis ugdymas reikalauja dvasios laisvės;

5.3. vertybiškumas – tikėjimo, mokslo ir kultūros sintezė, į patį mokyklinį pažinimą įdiegianti krikščionišką pasaulio, gyvenimo, kultūros ir istorijos viziją:

5.3.1. siekiant ugdyti vertybinę mokinių orientaciją, jiems būtina pateikti sistemingą krikščionišką etiką, apimančią moralinio sprendimo esmės ir jo santykio su religiniu kontekstu problemas, žmogaus gyvenimo įvykių interpretaciją tikėjimo šviesoje, krikščionišką žmogaus laisvės, sąžinės sampratą;

5.3.2. vertybinį katalikiškojo mokymo pagrindą sudaro:

5.3.2.1. evangelinės vertybės: tikėjimo, vilties ir meilės dorybės, pats asmuo, tiesa, teisingumas, drąsa, ištvermė, ištikimybė, pasitikėjimas Apvaizda, atlaidumas, gailestingumas, tarnystė, bendruomenės kūrimas, taikdarystė, romumas, šventumas;

5.3.2.2. bendražmogiškos vertybės: atsakomybė, atjauta, pagarba kitam žmogui, sąžiningumas, kokybės siekimas visose veiklos srityse ir veiklumo puoselėjimas;

5.3.3. vertybių pažinimas turėtų būti grindžiamas ne aklu mokymusi, o analitiniu mąstymu ir kritiniu vertinimu;

5.3.4. po vertybių pažinimo būtinas tolesnis žingsnis – perkeista, vertybėmis motyvuota veiksmena, kurią grindžia praktinės veiklos principai – krikščioniš-

kosios dorybės. Siekiamų įtvirtinti krikščioniškųjų dorybių panorama gana plati. Pirmiausia, evangelinės dorybės: teisingumas, ištikimybė, gailestingumas, kantrybė, pasitikėjimas Dievu, Viešpaties baimė. Tačiau svarbiausia – tikėjimas, viltis ir meilė – šis trejetas, bet didžiausia jame meilė. Šį sąrašą išskleidžia ar papildo: kito asmens žmogišką vertę pripažįstantis elgesys, sąžininga atsakomybė, nuoširdi ir nuolatinė tiesos paieška, rami ir taikinga kritikos dvasia, solidarumas su visais kitais asmenimis ir tarnavimas jiems, jautrumas teisingumui, savitvarda, intelektualinis uolumas, išsvermingos pastangos uoliai mokytis ir kita.

6. Visuminiam asmenybės ugdymui ypač svarbus vidinis mokyklos klimatas (kultūra). Tai skirtingų, tarp savęs sąveikaujančių dėmenų visuma, padedanti sukurti palankias sąlygas ugdymo ir ugdymosi procesui. Ugdymas visada vyksta tam tikroje erdvės ir laiko aplinkoje per asmenų grupės vidinę ir išorinę veiklą. Jie mokosi pagal logiškai sutvarkytą ir laisvai priimtą mokymosi programą.

7. Siekiant sukurti organišką mokyklos klimatą, svarbu atsižvelgti į: asmenis, erdvę, laiką, santykius, mokymą bei mokymąsi, įvairią kitą veiklą.

8. Nuo pat įžengimo į katalikiškąją mokyklą momento mokinys turėtų patirti įsiliejimą į naują, tikėjimo šviesos apšviestą, unikaliais bruožais pasižyminčią aplinką.

9. Katalikiškajai mokyklai svarbi pagarba kiekvieno žmogaus gyvybei ir įvairių gyvybės formų natūralių gyvenimo vietų išsaugojimui. Popiežius Benediktas XVI, aptardamas katalikiškąjį ugdymą, kalba apie žmogaus ekologiją, teigdamas, kad jauniems žmonėms labiausiai reikia meilės ir augimo sveikoje ekologinėje aplinkoje, kuri padėtų suvokti, jog jų gyvenimas nėra atsitiktinumas, o mylinčio Dievo dovana.

9.1. Žmogus ne tik dabar, bet ir ateinančioms kartoms yra ypač atsakingas už gyvenamąją aplinką, tai yra kūriniją, kuri Dievo valia turi tarnauti jo asmens orumui ir jo gyvybei. Tuo grindžiamas ekologinis klausimas (aspektas) – pradedant įvairių gyvūnų rūšių ir kitų gyvybės formų natūralių gyvenimo vietų

išsaugojimu, baigiant žmogaus ekologija tiesiogine prasme – nusakantis kryptį, kaip spręsti problemas, gerbiant tą didį gėrį – gyvybę, kiekvieną gyvybę, kaip aiškiai ir tvirtai nurodo Biblijos puslapiuose suformuluoti etiniai principai.

9.2. Bažnyčios palaikomas švietimas orientuojasi į integralų žmogaus asmens ugdymą. Jo tikslas – lavinti intelektą ir ugdyti gebėjimą teisingai spręsti, padėti jauniems žmonėms perimti ir kurti jų kultūrinį paveldą; skatinti vidinį pasirengimą jų ateities profesinei, pilietinei, šeimos ir tautinei atsakomybei. Visapusiškas švietimas siekia ugdyti kiekvieną individo aspektą: socialinį, intelektualinį, emocinį, moralinį ir dvasinį, nes žmogaus augimo ekologijoje pražiūrėjus vieną šių elementų nukenčia likusieji.

9.3. Švietimas grindžiamas Dievo kvietimu rūpintis vienam kitu ir savo gyvenamąją aplinką. Jėzus Kristus mums visiems yra pilnutinis Dievo apreiškimas, jis pats yra toji Gyvybės Evangelija. Lankydamas katalikiškąją mokyklą, teikiančią į Kristų nukreiptą (kristocentrinį) ugdymą, mokinys įgyja kompetencijų, leidžiančių atsiliepti į kvietimą gyventi autentišką gyvenimą ir kurti išties žmogišką ekologiją.

9.4. Žmogaus ekologija, asmens augimo aplinka susideda iš įvairių dėmenų, į kuriuos reikia atsižvelgti:

9.4.1. kasdienio gyvenimo ekologija – rūpestingos meilės klimatas. Kiekvienas asmuo mokyklos bendruomenėje gali prisidėti kuriant kasdienio gyvenimo ekologiją. Krikščionybė, kaip ir kitos didžiosios religijos, pateikia atsakymą į prasmės ir tikslo klausimus, kylančius iš kasdienio gyvenimo patirties, nes pripažįsta, jog dvasinė asmens dimensija yra esminė jo ar jos orumui ir nelygstamai vertei. Religija tvirtina asmens moralinio pojūčio arba sąžinės svarbą. Ji pabrėžia dvasinių, moralinių ir kultūrinių vertybių reikšmę, nes būtent ant šių pamatų stovi žmonių visuomenė;

9.4.2. teisingumo ekologija – esame kviečiami teisingai elgtis: kurti teisingesnį pasaulį, kuriame vargšams suteikiamas prioritetas. Bažnyčia savo socialiniu mokymu yra pakvietusi įvairių religinių įsitikinimų žmones bendradarbiauti

mokslo, technologijų, medicinos ir gamtos pasaulio apsaugos srityse. Iš tiesų autentiško dvasinio gyvenimo išraiška – atnešti palengvėjimą tiems, kurie kenčia savo žmogiškojo augimo kelionėje. Visi tikėjimai pripažįsta gailėstingumo darbų svarbą – gailėstingumo darbai yra geraširdiškumo veiksmai, kuriais mes padedame savo artimam, kai jis kenčia dvasia ir kūnu. Pamokymas, patarimas, paguoda, nuraminimas yra dvasiniai gailėstingumo darbai, kaip ir atleidimas ar kantrus skriaudų priėmimas. Svarbiausi fiziniai gailėstingumo darbai – pamaitinti alkaną, priglauti benamį, aprengti nuogą, aplankyti ligonį ir kalinį, palaidoti mirusį. Be to, išmaldos vargšams davimas yra vienas iš pagrindinių broliško geraširdiškumo liudijimų, taip pat tai teisingumo darbas, malonus Dievui;

9.4.3. tikėjimo bei religinės patirties ekologija – eiti tikėjimo ir vis didesnio pasitikėjimo keliu nuolankiai pripažįstant, kad skirtingų religijų žmonės ieško atsakymo į neišspręstas žmogiškosios egzistencijos misles. Puoselėjant visų mokinių savivertės ir orumo nuostatas, svarbu, kad mokyklos atpažintų ir patvirtintų asmeninio ir bendro tikėjimo tapatumus, bet neskatinant reliatyvizmo.

III. KATALIKIŠKOSIOS MOKYKLOS MISIJA, UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

10. Katalikiškosios mokyklos, kaip pilietinės institucijos, tikslai, metodai ir savybės yra tokios pat, kaip ir kiekvienos mokyklos. Ji ugdo vertybių nuovoką ir dorines nuostatas, brandina sugebėjimą teisingai spręsti, plėtoja mokinių intelektualius gebėjimus, įvesdina į kultūros paveldo lobyną, rengia profesijai ir savarankiškam gyvenimui, kuria draugiškus santykius tarp skirtingų gabumų ir skirtingos padėties mokinių.

11. Katalikiškosios mokyklos misija – mokinių ugdymas pagal nustatytas formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, krikščioniškosios antropologijos ir krikščioniškosios ugdymo filosofijos, atitinkančios Katalikų Bažnyčios mokymą, principus, atsižvelgiant į laikotarpio ypatumus.

12. Krikščioniškoji antropologija ir ugdymo filosofija padeda mokiniui atskleisti žmogiškumo gelmes ir slėpinį: žmogus yra tobuliausias Dievo kūrinys, kūrinijos viršūnė, sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, pakeltas į Dievo vaiko didingumą; neištikimas Dievui per gimtąją nuodėmę, bet Kristaus atpirktas; Šventosios Dvasios šventovė; Bažnyčios narys, skirtas amžinajam gyvenimui. Biblinė antropologija atmeta dvasios ir kūno dualizmą. Žmogus laikomas integralia visuma. Žmogaus asmuo kaip visuma yra dieviškojo paveikslo nešiotojas ir dvasiniu, ir kūno matmeniu. Jis nėra sukurtas kaip izoliuotas individas, o būtybė, kurios esminis bruožas – gebėjimas bendrauti su kitais asmenimis, ir tai yra žmonių bendruomenės pagrindas. Žmogus apdovanotas laisve. Žmogaus veikla atspindi Dievo kūrybiškumą, kuris yra jos pavyzdys, ir ji turi tarnauti teisingumui bei bendrystei. Žmogus yra vienintelis kūrinys, kurio Dievas norėjo dėl jo paties, jam tenka privilegija prisidėti prie dieviškojo regimosios kūrinijos valdymo. Žmogus, kaip sukurtasis Dievo paveikslas, turi būti išbaigtas Kristaus paveikslu (imago Christi), nes Kristaus asmenyje glūdi tiesos apie žmogų pilnatvė. Jėzus Kristus yra tobulas žmogus, nuodėmės sužeistiems Adomo vaikams grąžinęs panašumą į Dievą.

13. Katalikiškojoje mokykloje darniai funkcionuoja vienas kitą papildantys bendražmogiškas, kultūrinis ir krikščioniškasis ugdymas.

14. Katalikiškosios mokyklos tikslas – suteikti valstybės nustatytą išsilavinimą ir išugdyti kūrybingą ir intelektualią, darnią ir savarankišką, laisvą ir atsakingą asmenybę, kuri, įsisąmoninusi krikščioniškąsias vertybes, gebėtų rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, siektų socialinio teisingumo ir savo gebėjimais tarnautų visuomenės gerovei.

15. Katalikiškosios mokyklos uždaviniai:

15.1. užtikrinti, kad organizacinė struktūra, valdymas, kasdienis gyvenimas ir aplinka sudarytų darnią visumą, atspindinčią mokyklos tikslą;

15.2. tarpasmeninius ugdymo proceso dalyvių santykius grįsti krikščioniškomis vertybėmis, Dekalogo nuostatomis, pirmiausia – krikščioniška meile;

15.3. supažindinti mokinius ir mokyklos bendruomenės narius su Katalikų Bažnyčios tikėjimo tradicija, sudaryti sąlygas pažinti asmenines vertybes ir įgyti religinės patirties;

15.4. ugdyti ir stiprinti mokinių pagarbą valstybei ir įstatymams, taip pat bendrojo visuomenės gėrio siekį;

15.5. puoselėti mokinių tiesos ieškojimo nuostatą ir pasirengimą mokytis visą gyvenimą;

15.6. skatinti savarankišką mokinių veiklą, padėti jiems plėtoti savo kūrybines galias,

15.7. skatinti ugdytis bendravimo, bendradarbiavimo ir komandinio darbo įgūdžius;

15.8. siekti aukštų ugdymosi pasiekimų, įgyjant žinių ir išsiugdant bendrąsias bei dalykines kompetencijas;

15.9. lavinti mokinių įgūdžius, reikalingus visavertei integracijai į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą; rengti mokinius suaugusio ir brandaus visuomenės nario atsakomybei;

15.10. skleisti ir atsiliepti į Bažnyčios kvietimą siekti taikos, teisingumo, laisvės, visų tautų pažangos, padėti vargstantiems kraštams;

15.11. atsiliepti į pripažintų tarptautinių organizacijų, tokių kaip Jungtinių Tautų ir UNESCO, atitinkamus raginimus.

IV. UGDYMO TURINYS

16. Katalikiškosios mokyklos ugdymas pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo programas grindžiamas Bendrojo ugdymo bendrosiomis programomis, Katalikų Bažnyčios mokymu, Vertybinio ugdymo programa.

17. Katalikiškose mokyklose vykdomos formaliojo švietimo programos sudaro sąlygas įgyti valstybės pripažįstamą pradinį, pagrindinį, vidurinį išsilavinimą ir (ar) kvalifikaciją.

18. Vertybinio ugdymo programa – tai dvasinio ir moralinio ugdymo, socialinės veiklos ir kitų programų visuma. Joje atsiskleidžia katalikiškosios mokyklos bendruomenės savitumas, tradicijos. Įgyvendinama Vertybinio ugdymo programa siekiama ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai priimti iššūkius, aktyviai kurti savąjį pasaulį ir siekti bendruomeninio gėrio. Ugdymosi sėkmė pasiekama per ugdytinių, mokytojų ir tėvų (globėjų, rūpintojų) siekių vienovę. Visi yra aktyvūs evangelinių vertybių ugdymo programos veikėjai.

19. Vertybinio ugdymo programa rengiama atsižvelgiant į liturginių metų tematiką, ji integruojama į ugdymo procesą. Jos planavimas ir vykdymas apima:

19.1. ugdymosi konteksto pažinimą. Tai susipažinimas su mokinio pasauliu – jo šeima, draugais, bendraamžiais, papročiais, mokyklos gyvenimu, šeimoje praktikuojama religija, jo aplinkoje vertinamu menu, muzika, literatūra. Konteksto pažinimas – kokybiško ugdymo proceso organizavimo sąlyga. Visa tai leidžia atsakyti į klausimus, kas formuoja mokinio vertybes, kaip gyvenimo patirtis veikia mokinio ugdymosi procesą, formuojantį jo mąstymo ir veiklos pagrindus. Planuojant veiklą atsižvelgiama į mokinio turimas pažinimo ribas;

19.2. veiklų teikiamą patirtį. Ji padeda išgyventi nuostabą ir atradimą, suvokti žinojimo kokybės kintamumą;

19.3. gyvenimo prasmės apmąstymą. Tai pasaulio vertingumo pripažinimo per savo patirtį, unikalios jo tikrovės pažinimo, savosios veiklos prasmingumo ir reikalingumo kitiems procesas. Per ugdymo procesą mokytojas kelia ir atsako į klausimus: ar mokiniui prasminga jo veikla, ar jis veiklos imasi noriai ir kodėl tai daro;

19.4. motyvuotus veiksmus. Per juos įgyvendinamas ugdomąja veikla siekiamas tikslas. Kiekviena motyvuota veikla išplaukia iš jau turimos patirties ir kartojama tiek kartų, kiek reikalinga mokiniui susiformuoti natūralius gebėjimus ir įgūdžius;

19.5. atliktos ugdomosios veiklos vertinimą ir įsivertinimą. Juo siekiama pripažinti tobulėjimo faktą ir poreikį, taip pat iškelti naujus ugdymosi iššūkius.

20. Vertybinio ugdymo programa grindžiama atitinkamo mokinio amžiaus tarpsnio poreikiais ir praplečia pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, profesinio mokymo, ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo ir kito neformaliojo švietimo programas. Vertybinio ugdymo programa įgyvendinama rengiantis užsiėmimams, ugdomajai veiklai, planuojant veiklas mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) ar kolegoms; integruojant, gilinant ir susiejant naują medžiagą su žinoma; skatinant mokinių iniciatyvumą; suasmeninant ugdymąsi; ugdant socialumą per dalijimąsi patirtimi. Ugdymo turinio keliami tikslai skatina mokinį imtis tokios veiklos, kuri turės poveikį kitų žmonių labui; atrandami vis nauji skatinimo būdai. Tai teikia galimybių mokytojui kurti ugdomąją aplinką, skatinančią sėkmės pajautimą; parenkant įvairesnes (įsi) vertinimo užduotis, leidžiančias mokiniams atskleidžiant gebėjimus kelti sau naujus ugdymosi ir tobulėjimo iššūkius.

21. Mokyklos parengta vertybinio ugdymo programa derinama su Nacionaline katalikiškųjų mokyklų asociacijos taryba, ją tvirtina vietos vyskupas (vietos ordinaras). Ikimokyklinio ugdymo programą rengia mokykla, kai ji suderinama su dalyvių (savininkų) susirinkimu, tvirtina mokyklos vadovas. Kitas mokytojų parengtas neformaliojo švietimo programą tvirtina mokyklos vadovas.

22. Tikybos mokymas gali būti organizuojamas pagal atskirai parengtą tikybos programą, atitinkančią bendrojo ugdymo bendrąsias programas, suderintą su vietos vyskupu ir patvirtintą švietimo ir mokslo ministro.

23. Ugdymo turinys aprėpia darnų fizinių, socialinių emocinių, dvasinių moralinių ir protinių asmens galių ugdymą:

23.1. fizinių galių ugdymas yra neatsiejama asmenybės ugdymo dalis, formuojanti fizinio aktyvumo poreikį;

23.2. socialinis ir emocinis ugdymas aprėpia emocinės kompetencijos plėtojimą, per patirtį leidžiančią sėkmingai reikšti jausmus, nuotaikas, išsakyti emocines problemas, gebėjimą mylėti kitus ir būti mylimam, pasitikinčiam savimi ir savo veiksmais, socialinės kompetencijos plėtojimą, nukreiptą į gebėjimus, leidžiančius draugiškai sugyventi su kitais, imtis iniciatyvos, konstruktyviai bendradarbiauti, užmegzti draugiškus ir teikiančius pasitenkinimą bei sėkmingus ilgalaikius tarpasmeninius ryšius, atsiskleidžiančius per savanorišką ir nesavanaudišką tarnystę kitiems ir bendruomenei;

23.3. moralinis ugdymas aprėpia gebėjimą apsispręsti ir priimti konkrečių sprendimų, remiantis sąžinės (vertybinių nuostatų) principais; dvasinis ugdymas apima religinį ugdymą ir sielovadą. Tai padeda atskleisti kiekvieno asmens religinę patirtį tiek individualiai, tiek bendruomenėje, plėtoti asmeninį ryšį su Kūrėju;

23.4. protinių galių ugdymas aprėpia akademinės pažangos siekimą vadovaujantis pasaulio ir asmens vertingumo ir išskirtinumo principu.

V. UGDYMO PROCESAS

24. Remiantis Vertybinio ugdymo programa, katalikiškojoje mokykloje organizuojamas ir vykdomas ugdymo procesas, planuojama metų veikla, vykdoma socialinė praktika, rengiamasi pamokoms, ugdomajai veiklai, organizuojama bendruomenės veikla, kuriama ir tobulinama mokytojų kompetencijų ugdymo programa, ugdomi mokiniai, mokytojai ir kiti bendruomenės nariai.

25. Dėl ugdymo specifikos ir intensyvesnio ugdymo turinio ugdymo planas gali skirtis iki 25 procentų nuo bendrojo ugdymo programų bendruosiuose ugdymo planuose nustatytų valandų ir dalykų per savaitę skaičiaus. Atsižvelgiant į programų vykdymo specifiką, mokinių poreikius, katalikiškosiose mokyklose gali būti dirbama pailgintos darbo dienos, visos dienos ir visos savaitės režimu paisant mokyklų higienos normų.

26. Ugdymo proceso organizavimo ypatumai tiesiogiai priklauso nuo mokyklos įgyvendinamų programų (pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo, profesinio mokymo, ikimokyklinio ugdymo, priešmokyklinio ugdymo ar kito neformaliojo švietimo) ir mokyklos bendruomenės susitarimų, laikantis ugdymo tęstinumo principo.

27. Ugdymo procesas organizuojamas tolygiai aprėpiant protines, dvasines moralines, socialines emocines ir fizines asmens galias:

27.1. protinių galių ugdymas:

27.1.1. šalia tradicinio ugdymo būdų tolygiai traktuojami ir kiti – integruotos kelių dalykų ugdomosios veiklos, projektiniai darbai, dalykinės stovyklos, moksliniai ir kūrybiniai praktikumai, edukacinės programos;

27.1.2. edukacinės programos, privalomos ugdymo programų praktinės dalys vykdomos mokyklos vadovo nustatyta tvarka;

27.1.3. įgytoms kompetencijoms įtvirtinti ir patikrinti mokyklos vadovo nustatyta tvarka organizuojami periodiniai mokymosi pasiekimų patikrinimai (kitokios įsivertinimo formos, pvz., koncertas, spektaklis, konferencija, projektas ir kita);

27.2. dvasinių moralinių galių ugdymas:

27.2.1. per dvasinio ugdymo būdus ir metodus – liturgiją, tikybos pamokas, Susitaikinimo ir Eucharistijos sakramentų šventimą atskiroms klasėms, grupėms ir visai bendruomenei, rekolekcijas mokiniai ir bendruomenės nariai skatinami suvokti ir patirti Evangelijos esmę, savo talentais bei dovanomis tarnauti kitiems žmonėms. Siekiama mokytis asmeninės ir bendruomeninės maldos, skatinti suprasti Bažnyčios liturgiją ir joje dalyvauti;

27.2.2. pamokos pradedamos ir baigiamos malda;

27.2.3. kuriama tinkama dvasiniam ugdymui mokyklos aplinka, įrengiama vieta, skirta malda, naudojami krikščioniški simboliai ir atributika;

27.2.4. ypač didelis dėmesys skiriamas doriniam ugdymui. Bendruomenei susitarus, nuo 5 klasės tikybos ir etikos, kaip ir kitų dalykų, mokymasis gali būti vertinamas pažymiu;

27.2.5. vertybinis ugdymas katalikiškojoje mokykloje įgyvendinamas per mokyklos parengtą Vertybinio ugdymo programą, integruojamą į ugdymo procesą;

27.2.6. sielovadą ir vertybinių nuostatų ugdymą organizuoja mokyklos kapelionas ir/ar sielovadininkas mokyklos vadovo nustatyta tvarka;

27.2.7. 9–12 klasių mokiniams kartą per metus organizuojamos savaitgalio rekolekcijos;

27.2.8. kiti dvasinio ugdymo būdai, kuriuos įgyvendina mokyklos kapelionas ir/ar sielovadininkas, integruojami į ugdymo procesą mokyklos vadovo nustatyta tvarka, suderinta su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais).

27.3. Socialinių emocinių galių ugdymas:

27.3.1. klasių, grupių auklėtojai yra tiesiogiai atsakingi už socialinių emocinių galių ugdymo įgyvendinimą. Remiantis Vertybinio ugdymo programa, bendradarbiaujant su tikybos mokytojais, socialiniu pedagogu (esant galimybei, psichologu), kapelionu (sielovadininku) ir mokinių šeimomis, rengiama ir kiekvienais metais atnaujinama auklėjimo programa. Auklėjimo programoje, integraliai ir remiantis atitinkamo amžiaus tarpsnio ypatumais, nagrinėjami visi mokinio kontekstai – vidinis (aš), šeimos, klasės/ grupės, mokyklos, draugų, visuomenės, pasaulio;

27.3.2. mokykloje patyrę evangelinę artimo meilės dvasią, kuri reiškiasi per krikščioniškąsias užuojautos, gailestingumo ir praktinės pagalbos stokojantiems ir nuskriaustiesiems dorybes, mokiniai raginami patys tapti veiklios artimo meilės pavyzdžiais ir prirėkus pasirūpinti ne tik savo bendruomenės nariais, bet ir kita visuomenės dalimi. Mokykla motyvuoja bei sudaro sąlygas mokinių socialiniam darbui ir įvairiems socialiniams projektams;

27.3.3. mokiniai nuo 6 klasės privalo atlikti susitartos trukmės socialinę praktiką pasirinktoje įstaigoje ir reflektuoti įgytą patirtį, keltis naujus ugdomuosius iššūkius. Socialinės praktikos atlikimo tvarką nustato mokyklos vadovas.

27.4. Fizinė galių ugdymas:

27.4.1. neatsiejama visapusiško žmogaus ugdymo dalis yra fizinis ugdymas, kuris, atsižvelgiant į mokinio ergonominius poreikius ir fizinį išsivystymą, privalomas drauge su kitais ugdymo tikslais;

27.4.2. fizinis ugdymas yra patyriminė integruotos vertybių ugdymo programos dalis;

27.4.3. fizinio ugdymo formalūs ir neformalūs užsiėmimai organizuojami atsižvelgiant į amžiaus tarpsniams būdingus socialinius poreikius.

28. Katalikiškojoje mokykloje mokinių mokymosi pažanga ir pasiekimai vertinami Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Išskirtinis dėmesys skiriamas kasdienėms mokinio dedamoms pastangoms, ugdomojo proceso reflektavimui. Pastangos ir akademiniai pasiekimai gali būti vertinami atskirai. Gerbiant asmens privatumą, informacija apie ugdymosi / mokymosi pasiekimus mokiniams ir jo tėvams (globėjams, rūpintojams) teikiama asmeniškai.

29. Katalikiškojoje mokykloje nuolat analizuojama ir vertinama ugdymo kokybė, atliekamas vidinis veiklos vertinimas.

30. Katalikiškoji ugdymo įstaiga yra atvira įvairių socialinių sluoksnių, skirtingų gebėjimų mokiniams, dialogui su kitų religijų asmenimis.

VI. KATALIKIŠKOSIOS MOKYKLOS MOKYTOJAI IR VADOVAI

31. Katalikiškosios mokyklos mokytojai ir vadovai turi turėti išsilavinimą, atitinkantį Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo reikalavimus.

32. Tikybos mokyti pagal formaliojo švietimo programas (išskyrus aukštojo mokslo studijų programas) gali asmuo, įgijęs aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, turintis pedagogo kvalifikaciją arba turintis tam reikalingą specialųjį pasirengimą. Toks asmuo privalo turėti Katalikų Bažnyčios nustatyta tvarka išduotą kanoninį siuntimą mokyti tikybos.

33. Sielovados programą vykdyti gali asmuo, turintis vietos vyskupo (vietos ordinaro) leidimą.

34. Katalikiškosios mokyklos bendruomenės dvasiniam ugdymui, kai yra galimybė, vadovauja kapelionas, įgijęs aukštąjį išsilavinimą ir tam reikalingą specialųjį pasirengimą.

35. Siekiama, kad katalikiškosios mokyklos mokytojas (vadovas) būtų tikintis, teisingas ir profesionalus:

35.1. tikintis. Mokytojas tiki ir pasitiki Dievu, skleidžia ir puoselėja katalikiškas vertybes ir moralės normas, laikosi Katalikų Bažnyčios tradicijų, siekia dvasinio tobulėjimo ir gyvena pagal Jėzaus Kristaus mokymą;

35.2. teisingas. Mokytojo žodžiai ir darbai nesiskiria. Mokytojas padeda kiekvienam pajusti vertę ir orumą, suvokti ir patirti atrastų gebėjimų išskirtinumą, pataria, kaip juos geriau panaudoti, laikosi mokyklos nuostatų ir to reikalauja iš kitų, gerbia susitarimus su mokiniais ir jų šeimomis, nelieka abejingas neteisybei, pseudomoralei, egoizmui ir nesąžiningumui;

35.3. profesionalus. Mokytojas nuolat tobulina intelektualines, dvasines, socialines emocines ir fizines kompetencijas, profesionaliai išmano savo mokinių amžiaus tarpsnių poreikius, mokymosi stilius, sociometrinius mokinių duomenis, ugdymą sieja su mokinių turima patirtimi. Katalikiškosios mokyklos mokytojas yra kontekstualus, šiuolaikiškas, inovatyvus, uždegantis mokinius siekiui mokytis visą gyvenimą. Mokytojas žino, kad pagrindiniai vaiko auklėtojai yra tėvai (globėjai, rūpintojai), todėl siekia su mokinių šeimomis artimo bendradarbiavimo, pagrįsto tarpusavio supratimu, pasitikėjimu, šeimos ir mokyklos kontekstų integruotumo ir papildomumo. Mokytojas kiekvienam mokiniui randa laiko, kartu su juo ieško susidariusių problemų sprendimo būdų. Palaiko mokinį ir padeda jam siekti išsikeltų tikslų.

36. Katalikiškosios mokyklos mokytojas ir vadovas tobulėja profesinėje srityje ir kaip tikintysis krikščionis išsiskiria konkrečios mokyklos ugdymo tradicijoje.

37. Asmeniniai katalikiškosios mokyklos mokytojo ir vadovo gebėjimai (kompetencijos):

37.1. asmeninė branda, asmeninės misijos prisiėmimas, žinių, reikalingų asmeniui ir bendrajam labui, lygis ir taikymas, darbo kultūra;

37.2. socialiniai gebėjimai: gebėjimas vadovauti profesinėje srityje, draugiškumas, solidarumas, sugebėjimas motyvuoti, bendradarbiavimo ir komandinio darbo gebėjimai, konfliktų valdymas;

37.3. atvirumas transcendencijai: gebėjimas gyventi ir veikti suvokiant gyvenimo tikrovę ir transcendentinę jo dimensiją, gebėjimas būti liudytoju.

38. Gebėjimai profesinėje srityje:

38.1. profesionalumas, ugdymo ir mokymo kompetencija;

38.2. gebėjimas tinkamai palaikyti ryšius;

38.3. mokėjimas atpažinti ir suprasti mokinio mokymosi galimybes ir sunkumus;

38.4. branginimas mokymosi bendradarbiaujant.

39. Gebėjimai krikščioniškojo tobulėjimo srityje:

39.1. tikėjimo tapatumo stiprinimas, mokėjimas jį artikuliuoti;

39.2. gebėjimas atlikti teologinę refleksiją (suprasti Šventąjį Raštą ir pritaikyti jį kasdienėse situacijose);

39.3. buvimas aktyviu vietinės krikščioniškos bendruomenės nariu;

39.4. lojalumas mokyklos pastoracinei – ugdomajai veiklai;

39.5. troškimas evangelizuoti ir prisidėti prie krikščioniškojo dvasingumo tobulinimo;

39.6. gebėjimas palaikyti dialogą tarp tikėjimo, kultūros ir gyvenimo;

39.7. ekumeninio ir tarpreliginio dialogo palaikymas.

40. Gebėjimai tam tikros mokyklos tradicijos pedagogikos (pvz.: marijonų, jėzuitų, pranciškonų, saleziečių ir kt.) perėmimo srityje:

40.1. mokyklos misijos, vizijos ir vertybių priėmimas ir įsipareigojimas joms;

40.2. gebėjimas rūpintis konkrečiu asmeniu, bendruomene, mokykla;

40.3. evangelizuoti ugdant, ugdyti evangelizuojant.

41. Mokytojai ir vadovai papildomų profesinių žinių ir kompetencijų apie krikščioniškąją pedagogiką, katalikų tikybą, krikščioniškųjų vertybių integra-

vimą turi teisę įgyti specialiuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose Lietuvoje bei užsienyje.

42. Siekiama, kad katalikiškosios mokyklos mokytojai ir vadovai mokėtų bent vieną užsienio kalbą, gebėtų kompetentingai naudotis užsienio informacijos šaltiniais ir palaikyti profesinius ryšius su užsienio partneriais.

43. Katalikiškosios mokyklos vadovo vaidmuo. Vadovo pašaukimas yra Bažnyčios, kalbančios mokinių ir jų šeimų vardu, kvietimas užtikrinti, kad katalikiškoji mokykla būtų puikų išsilavinimą teikianti įstaiga, kurioje mokiniai turi galimybę tobulintis kaip sąmoningi tikintieji. Vadovas turi turėti tvirtus teologinius bei pedagoginius pagrindus, reikiamus vadovavimo įgūdžius, jis turi būti žmogus, besivadovaujantis katalikišku dvasingumu.

44. Katalikiškosios mokyklos vadovas savo ypatingą pašaukimą įgyvendina:

44.1. suvokdamas vadovavimą kaip tarnystę, grindžiamą bendradarbiavimu: tinkamai dalydamasis atsakomybe ir konsultuodamasis su specialistais;

44.2. savo vadovavimą grįsdamas Jėzaus pavyzdžiu, t. y. vadovaudamas užtikrintai ir kryptingai, kartu išlikdamas visų tarnas;

44.3. perduodamas mokyklos bendruomenei mokymo, vadovavimo ir administravimo talentus bei įgūdžius;

44.4. užtikrindamas, kad mokiniai gautų kokybišką išsilavinimą ir būtų mokomi remiantis Katalikų Bažnyčios mokymu ir tradicija;

44.5. pasirūpindamas, kad ugdytas ir asmeninis augimas vyktų vilties kupinoje aplinkoje;

44.6. vesdamas mokyklos bendruomenę gyvenimo pilnatvės link;

44.7. sielovadinėje srityje bendradarbiaudamas su parapijos kunigais bei pastoraciniais darbuotojais;

44.8. rodydamas asmeninės maldos pavyzdį, pabrėždamas Dievo Žodžio svarbą kasdienėje maldoje ir mokyklos bendruomenės gyvenime;

44.9. prisiimdamas svarbų vaidmenį bendruomeninėje maldoje ir švenčiant liturgiją;

44.10. pripažindamas visuomenės atmetusių teises – apleistųjų, vargšų, kenčiančiųjų – ir skatindamas bendruomenės atsaką į tai;

44.11. demonstruodamas drąsą ir gailestingumą, kai susiduria su sunkumais ir dviprasmybėmis;

44.12. pasitikėdamas Dievo meile bei ištikimybe, ištvermingai pakeldamas sunkius laikotarpius;

44.13. aiškiai išdėstydamas savo nuomonę mokiniams, mokyklos darbuotojams ir tėvams (globėjams, rūpintojams) apie Bažnyčios misiją, kuri yra Jėzaus misija;

44.14. atpažindamas laiko ženklus ir skatindamas bendruomenės narių, ypač turinčių ryškias charizmas, atsaką į juos;

44.15. žinodamas, kaip tikėjimą integruoti į gyvenimą.

45. Katalikiškosios mokyklos vadovo kompetencijos:

45.1. vadovauja katalikiškajai mokyklai ir atsako už mokyklos strateginį planavimą, misijos, tikslų, uždavinių įgyvendinimą;

45.2. atsako už savo vadovaujamos mokyklos mokinių kokybišką ugdymą, atitinkantį mokinių poreikius, šeimų lūkesčius, valstybinius reikalavimus ir Katalikų Bažnyčios mokymą;

45.3. turi profesinę kompetenciją, reikiamų vadovavimo įgūdžių bei vadovavimo viziją, grįstą tikėjimu ir ištikimybe Evangelijai;

45.4. padeda vietos bažnyčios bendruomenei, bendradarbiauja su kitų katalikiškųjų mokyklų vadovais, turi teisę dalyvauti Nacionalinės katalikiškųjų mokyklų asociacijos veikloje;

45.5. atsako, kad mokykloje funkcionuotų veiksminga sistema, leidžianti atnaujinti ir tobulinti darbuotojų profesinius gebėjimus, atpažinti ir tenkinti dvasinio ir religinio ugdymo(-si) poreikius.

VII. ŠEIMOS VAIDMUO, TEISĖS IR PAREIGOS

46. Tėvų (globėjų, rūpintojų) uždavinys yra sukurti tokią meilę ir pamaldžią pagarbą Dievui bei žmonėms dvelkiančią šeimos aplinką, kuri būtų palanki vaikų galutiniam išauklėjimui asmeniniu ir visuomeniniu požiūriu.

47. Tėvų (globėjų, rūpintojų) meilės vaikams vaisiai yra jautrumas, pastovumas, gerumas, paslaugumas, aukos dvasia.

48. Tėvai (globėjai, rūpintojai) yra pirmieji ir svarbiausi savo vaikų auklėtojai, todėl jų teisė pasirinkti auklėjimą, atitinkantį jų išpažįstamą tikėjimą, turi būti besąlygiškai garantuota.

49. Auklėjimu ir savo asmeninio gyvenimo pavyzdžiu tėvai (globėjai, rūpintojai) yra pirmieji Evangelijos skelbėjai vaikams.

50. Pirminė tėvų (globėjų, rūpintojų) teisė auklėti savo vaikus turi būti remiama tėvų (globėjų, rūpintojų), mokytojų ir mokyklos administracijos bendradarbiavimo.

51. Šeima yra visuomeninių dorybių, kurių reikia visoms bendruomenėms, pirmoji mokykla.

52. Šeimos uždavinys – suteikti vaikams teisingos tikrovės sąrangos pažinimą:

52.1. vaikai turi pajusti tikrąją meilę, kaip nuoširdų rūpinimąsi kitais ir nuoširdų tarnavimą kitiems, ypač neturtingiausiems ir vargingiausiems;

52.2. šeima yra pirmoji ir pagrindinė visuomeniškumo mokykla: joje, kaip meilės bendruomenėje, pasiaukojimas yra įstatymas, nurodantis kryptį ir lemiantis pažangą;

52.3. lytiškumo ugdymas yra tėvų (globėjų, rūpintojų) teisė ir pareiga, šiam ugdymui jie turi rūpestingai vadovauti tiek namie, tiek parinkdami bei kontroliuodami ugdymo institucijas.

53. Lytiškumo ugdymas turėtų būti grindžiamas žmogaus lytiškumo ir etinių vertybių sąsaja.

Patvirtinta: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro
2012 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1599